

γορεύειν τὰς κυρίας ἐν Γαλλίᾳ, ἐν Γερμανίᾳ, ἐν Ἰταλίᾳ, ἐν Ἀγγλίᾳ, καὶ οἱ καρδιναλίοι εἶχον τὸ δικαίωμα νὰ φιλῶσι τὰς βασίλισσας εἰς τὸ στόμα, μάλιστα δ' ἐν Ἰσπανίᾳ. Ἀλλὰ τὸ παράδοξον εἶναι, ὅτι δὲν εἶχον τὸ αὐτὸ προνόμιον ἐν Γαλλίᾳ. ἔνθα αἱ κυρίαι εἶχον πάντοτε πλείονας ἐλευθερίας ἢ ἀλλαχοῦ. Πλὴν πᾶσα χώρα ἔχει τοὺς τύπους τῆς καὶ δὲν ὑπάρχει ἔθιμον τοσοῦτον γενικὸν, ὥστε νὰ μὴ ἐτροποποιήθῃ οὔτε ὑπὸ τῆς τύχης, οὔτε ὑπὸ τῆς συνήθειας. Ἐὰν χρησθῇ τις κυρία, δεχομένη τὴν πρώτην ἐπίσκεψιν κυρίου τινός, δὲν ἐφίλει αὐτὸν εἰς τὸ στόμα, καὶ αὐτοῦ τοῦ μύστακός του ὀλιγωροῦσα, ἐθεωρεῖτο ἀγροίκος καὶ ὑβρίστρια. αἰεὶ ἔθιμον ὁ χληρὸν, λέγει ὁ Montaigne⁽¹⁾, καὶ ὑβριστικὸν διὰ τὰς κυρίας ἡμῶν νὰ δανείζωσι τὰ χεῖλη των εἰς πάντα, εἰς τρεῖς θεράποντας, εἰς τὴν ἀκολουθίαν του. . . » Ἐν τούτοις τὸ ἔθος τοῦτο ἦν τὸ ἀρχαιότατον τοῦ κόσμου.

Ἐὰν δυσареστῇται νέον καὶ ὠραῖον στόμα νὰ προσκολλᾶται χάριν εὐπροσηγορίας εἰς στόμα γηραλέον καὶ δυσειδές, προέκυπτεν ἀφ' ἑτέρου μέγας κίνδυνος ἐκ στομάτων δροσερῶν καὶ ῥοδοχορῶν εἰκασαετῶν ἢ πεντεκαεικοσαετῶν. Ἰδοὺ λοιπὸν ἡ αἰτία, δι' ἣν ἐξηφανίσθη ἐπὶ τέλους ἡ τελετὴ τοῦ φιλήματος ἐν τοῖς μυστηρίοις καταις ἀγάπαις. Ἡ αἰτία αὕτη ἠνάγκασε τοὺς κατοίκους τῆς Ἀνατολῆς νὰ ἐγαλείωσι τὰς γυναῖκας, ἵνα μὴ φιλῶσιν εἰμὴ πατέρας καὶ ἀδελφούς. Τὸ δ' ἔθιμον τοῦτο διτηρήθη ἐπὶ πολὺ ἐν Ἰσπανίᾳ εἰσαχθὲν ὑπὸ τῶν Ἀράβων.

Πρὸς τούτοις ἄξιον παρατηρήσεως θεωρεῖται καὶ ὅτι τὸ ἀνθρώπινον γένος, αἱ τρυγόνες καὶ αἱ περιστεραὶ εἶναι τὰ μόνα γινώσκοντα τὸ φίλημα ἐκ τούτου προήλθεν παρὰ τοῖς Λατίνοις ἡ λέξις *columbarium*, ἣτις εἶναι ἀμετάφραστος. Ἀλλ' ὅπως πάντων ἔγεινε κατάχρησις, οὕτω καὶ τὸ φίλημα, διὰ τὸ στόμα ὑπὸ τῆς φύσεως προωρισμένον, κατεπορνείθη συχνάκις ὑπὸ μεμβρανῶν ἀκαταλλήλων φαινομένων διὰ

τὴν χρῆσιν τούτου. Πάντες γινώσκουσι τὴν κατὰ τῶν ναῖττων κατηγορίαν.

Δὲν δυνάμεθα νὰ ἐξακολουθήσωμεν τὸ ἐπαγωγὸν τοῦτο θέμα, ἂν καὶ ὁ Montaigne λέγει : « Πρέπει νὰ ὁμιλήσῃ τις περὶ αὐτοῦ χωρὶς νὰ αἰσχύνηται » προφέρουσαν μετὰ θάρρους τὰς λέξεις *forse dire*, κ.τέ. πτειν, *prodire*, περὶ δὲ τούτου δὲν ἠθέλωμεν τολμήσει νὰ ὁμιλήσωμεν εἰμὴ μετὰ τὸν ὁδόντων. »

(Ἐκ τοῦ γαλλικοῦ.)

N Δ. ΛΕΒΙΑΔΗΣ.

ΑΙ ΠΕΝΤΕ ΑΙΣΘΗΣΕΙΣ.

Αἱ πέντε αἰσθήσεις, Ὀρασις, Ὄσφησις, Γεῖσις, Ἀφῆ καὶ Ἀκοή, συνεχῶς πρὸς ἀλλήλας ἐρίζουσιν περὶ τοῦ τίς αὐτῶν εἶχε μείζονα σπουδαιότητα, συνεφώνησαν ἐπὶ τέλους, ὅπως συνελθοῦσαι ἐξαπκήσωσι τὰς ἀπαιτήσεις των. Ὁ ἄνθρωπος ἐξελέχθη δικιτητὴς πρὸς τοῦτο, τὸ ζήτημα δὲ, ὁπερ συνεφώνησαν νὰ ὑποβάλλωσιν εἰς τὴν κρίσιν του, ἦτο, τίνα αὐτῶν ἐόμιζε χρησιμωτέραν ἑαυτῷ.

« Εἶμαι βεβαία, εἶπεν ἡ Ὀρασις, ὅτι οὐδεὶς ἀμερόληπτος ἄνθρωπος θέλει διστάσει νὰ ὁμολογήσῃ, ὅτι ἡ τιμὴ αὕτη δέον ν' ὑποδοθῇ εἰς ἐμέ. Οἱ ὀφθαλμοί, τὰ ὄργανα ταῦτα τῶν ἐνεργειῶν μου, ἐκλήθησαν ἀπαχθῆρα τῆς ψυχῆς » καὶ δικαίως, κύριε δικιτητά, διότι, ἄνευ τῆς βοηθείας των, ἡ βυγὴ μεγίστην ἠθέλην ἀπαντᾶ δυσκολίαν, ὅπως ἐκδηλοῖ τὰ συναισθήματά της. Ἡ ἐλπίς καὶ ὁ φόβος, ἡ ἀγάπη καὶ τὸ μῖσος, ἡ χρὰ καὶ ἡ λύπη δὲν ἠδύναντο δι' ἄλλων μέσων ἐπιτυχέστερον καὶ καταλληλότερον νὰ ἐξωτερικεύωνται. Πόσον δ' ἀβοήθητον ἂν ἀποκαθίσταται ὁ ἄνθρωπος στερούμενος τῆς βοηθείας μου ! Πρέπει διαρκῶς νὰ τὸν ὀδηγῇ τις, ἄλλως κινδυνεύει νὰ βλαφθῇ, ἵνα μὴ εἴπω καταστραφῇ, μακρὰν δὲ τοῦ νὰ ᾔῃαι ἀό κύριος τῆς κτήσεως καθίσταται τὸ μᾶλλον ἐγκαταλειμμένον καὶ ἀβοήθητον τῶν ζώων. Φαν

(1) Β.βλ. γ'. κεφ. ε'.

τάσθῃτι, ἂν ἅπαν τὸ ἀνθρώπινον γένος ἦτο τυφλόν ! Τίς ἠδύνατο τότε νὰ διασχίξῃ τοὺς ὠκεανούς καὶ τὰς θαλάσσας, ὅπως μετακομιζῇ τὰ πρὸς συντήρησιν καὶ εὐζωίαν χρήσιμα προϊόντα τῶν ξένων χωρῶν ; Τίς ἐτόλμα νὰ καταβείνῃ μέχρι τῶν ἐγκάσεων τῆς γῆς, ὅπως ἐξορύσῃ τοὺς πολυτίμους θησαυρούς της ; Πόσον περιπαθῶς ὁ μεγαλοφυῆς Μίλτων θρηνεῖ τὴν ἀπώλειαν τῆς ὁράσεώς του ! Ἀλλὰ τὸ φῶς τί ἤθελε χρησιμεύσει τῷ ἀνθρώπῳ, ἄνευ τοῦ θείου τῆς ὁράσεως δώρου, δι' ἧς οὗτος ἐνισχυόμενος καὶ παρατηρῶν τὸν ἀστερόεντα οὐρανόν, τὰ ὄρη καὶ τὸν πόντον, ὀξύνει τὴν καλαισθησίαν καὶ ἐξαίρει τὴν φαντασίαν του ; Συνελόντι δ' εἰπεῖν, ἄνευ ἐμοῦ ὁ κόσμος οὗτος ἤθελεν εἶσθαι διὰ τὸν ἄνθρωπον ἐργμία, οὗτος δὲ καθ' ἅπαντα τὸν βίον του βρέφος ἐσπαργανωμένον. Παύομαι ἤδη προκαλοῦσα τὸν βουλούμενον ν' ἀμφισβητήσῃ τὰ ἐπιχειρήματά μου ταῦτα.»

Ἡ Κυρία Ὁρασις, οὕτως εἰποῦσα, ἐκθήθη με ὕψος ῥήτορος βρενθυομένου καὶ φρονούντος, ὅτι ἅπαντες ἐπείσθιναν καὶ ἔλαβον ἀκριβῆ ιδέαν τοῦ ἀντικειμένου, περὶ οὗ ἠγόρευσεν.

« Ἦμην λίαν προσεκτικὴ, ὑπέλαβεν ἡ Ὁσφρησις ἐγερθεῖσα, εἰς τοὺς ἰσχυρισμούς, οὓς ἡ συνάδελφός μου ἐξέθηκεν ἀναγκάζομαι ὁμῶς, μετὰ λύπης μου, νὰ παρατηρήσω, ὅτι πρὸς τὰς σπουδαίας ὑπηρεσίας της ὑπάρχουσι καὶ σικιερὰ τινα νέφη ἄμαν ροῦντα τὸν χιτρακτῆρά της. Φρονῶ ὅτι ἡ ἔντιμος προλαλήτασα δὲν εἶναι, εἰμὴ ὑποκλινῆς τοῦ ὀφθαλμοῦ δούλη, ἐπειδὴ ἐν νυκτὸς ὥρα, καθ' ἣν στιγμὴν ὁ πᾶτριων αὐτῆς διατρέχει τὸν μέγιστον τῶν κινδύνων, ἐκεῖνη βαθὺν κοιμᾶται ὕπνιον. Ἡ δὲ πομπώδης καὶ πλήρης ποιητικοῦ αἵματος περιρρετικὴ τῶν πλεονεκτημάτων της περιγραφὴ εἶναι ἥκιστα ἀκριβής, διότι, ἄνευ τῆς συνδρομῆς τῆς συναδέλφου Ἀρῆς, ἐκεῖνη ἤθελε πολλάκις φέρει τὸ χρυσὸν τῶν ζώων γένος, τὸν ἄνθρωπον, εἰς ἀπάτην καὶ δυσπιστίαν. Καὶ τφόντι ποσάκις δὲν ἐκφοβίζει τὸν λαὸν με φάσματα καὶ πνεύματα ποσῶς μὴ ὑφ' ὑστάμενα ; ἀλλὰ τὸ μέγιστον τῶν ἐλαττωμάτων της εἶναι ἡ ἀγνωμοσύνη, ἐπειδὴ τῆς γεροντικῆς ἡλικίας πλησι-

ζούτης, ἀρχίζει νὰ λησμονῇ τῶν καθηκόντων αὐτῆς, ὁ δὲ κύριός της ἀναγκάζεται, ὅπως μετριάσῃ τὴν δυστυχίαν του, νὰ ἐπιβαρύνῃ τὴν ἀθῶαν καὶ κλασικὴν ἐνίοτε ῥινά του, μεθ' ἧς ἔχω τὴν τιμὴν διὰ φιλικῶν νὰ συνδέωμαι σχέσεων, ἐπιτιθέμενος περιβάδην πελωρίαν μηχανήν, ἣν καλεῖ « ὀμματοῦάλια ». Ἐπειδὴ δὲ ἡ Κυρία Ὁρασις ἀγαπᾷ τόσῳ περιπαθῶς τὸ φῶς, ἐγὼ, μετὰ τὰς ἐξηγήσεις ταύτας, θὰ κυχόμην, ἡ ἀξιόμειμπος διαγωγὴ της, νὰ κρυφθῇ ὑπὸ τὸν πέπλον τοῦ σκότους. Ἀλλὰ πρὶν ἢ καταβῶ τοῦ βήματος, ἅς μοι ἐπιτραπῇ ἐν συντόμῳ νὰ ἐκθίσω πρὸς ὑμᾶς τὴν χρησιμότητά μου. Ἐγὼ ἐπαγγέλλομαι τὸ εὐφρόσυτον ἔργον νὰ μεταδίδω πρὸς τὸν ἄνθρωπον τὴν βαλσαμώδη καὶ μετὰ τῆς αὔρας συμπαίζουσαι τῶν ἀνθέων ὁσμὴν, τὴν ἀρωματικὴν τοῦ ῥόδου πνοὴν καὶ μυριάδας ἄλλας θελκτικὰς εὐωδίας, τέλος δὲ φιλοδωροῦμαι αὐτῷ πάσας ἐν γένει τῆς φύσεως τὰς γλυκύτητας. Εἶμαι δ' οὐχ ἥτιον ἐπωφελὴς καὶ εἰς τὸ σκότος, καθ' ἃς στιγμὰς ἡ Κυρία Ὁρασις ἐλαχίστην παρέχει βοήθειαν.»

Ἡ Κυρία Ὁσφρησις ἐφαίνετο ἀρκούντως ἱκανοποιηθεῖσα διὰ τῶν ἐνστάσεων αὐτῆς.

« Οὐδόλως προτιθεμαι, εἶπεν ἡ Γεῦσις, νὰ ἐκθιᾶσω τὴν ἐμὴν σπουδαιότητα, περὶ ἐλαχίστου ποιουμένη τὰ δικαιώματά καὶ τοὺς ἰσχυρισμούς τῶν προλαλητασῶν. Πλὴν ἀλλ' ὁμῶς καὶ ἀκούσθαι ἀναγκάζομαι νὰ μὴ διέλθω ἀπαρατηρητῶς σπουδαῖον λάθος, εἰς ὃ ὑπέπεσαν ἡ Κυρία Ὁσφρησις, καὶ ὅπερ ἤθελε προλάβει, ἂν ἀνεπόλει πρὸς στιγμὴν εἰς τὴν μνήμην αὐτῆς, ὅτι πλειστάκις γίνεται μεσίτρια ὁσμῶν, ὅχι τόσῳ εὐχαρίστων, ὅσῳ ἐν τῇ φληναφίᾳ της εὐηρεστέθη νὰ παραστήσῃ διότι ὁ ἄνθρωπος, καὶ οὐχὶ σπανίως, χαιρετίζεται με ὁσμὴν οὐχὶ τόσῳ εὐπρόσδεκτον, ὅσῳ ἡ τοῦ ῥόδου καὶ τῶν κρίνων. Ἄν ἡ ὑπ' ἐμοῦ χορηγουμένη εὐχαρίστησις δὲν εἶναι ισορᾶς, εἶναι ὁμῶς αὐσιώδους φύσεως. Διὰ τῆς ἀρωγῆς μου μὲ πόσῳ μείζονα ἡδονὴν δὲν μεταλαμβάνει ὁ ἄνθρωπος τῶν ἀγαθῶν τῆς Θεῆας Προνοίας, παρὰ ἂν ἔτρωγε μόνον δπως κορέσῃ τὴν πείνάν του καὶ διατηρήσῃ τὴν ζωὴν του ; Μόνον παρὰ τοῦ ἀδδηφάγου καὶ τοῦ ἐπικουρείου περι-

ποιοῦμαι, ἀντί, ὡς ὄφειλε, νὰ χρησιμεύω ὡς ἀρετηρία τῆς πρὸς τὸν Θεὸν εὐγνωμοσύνης. Ὅσκις ὁμῶς οἱ ἄνθρωποι ἐξ ἰδίου ἀμαρτήματος νοσήσωσιν, ἔνεκα τῆς ἀτάκτου καὶ ἐπεικοῦς, οὕτως εἰπεῖν, τῆς ὀρέξεώς των περιθάλψεως, τότε δὴ ἀναδείκνυμαι ἀληθῆς αὐτῶν φίλη, καθιστῶσα ἀηδὴ τὰ πρὸς ἀνάρρωσιν αὐτῶν ἀναγκαῖα φάρμακα. Τότε ἀποτίουσι ποινὴν τῆς ἰδίας αὐτῶν εὐχαριστήσεως, καὶ νοθετούμενοι γίνονται εἰς τὸ μέλλον προσεκτικώτεροι. Ἐκ τούτου δὲ κατάδηλον γίνεται, ὅτι ἡ φιλία μου εἶναι φιλία εἰλικρινῆς, οὐχὶ δὲ κολακευτική »

Ἀκολούθως ἡ Ἀφῆ, λαβοῦσα τὸν λόγον εἶπεν :

« Εἶναι τῶνόντι ἐκπληκτικόν, πῶς τινες μεγαλύνουσαι καὶ ἐξυψοῦσαι τὰ πλεονεκτήματα αὐτῶν, παραβλέπουσιν ὅλως διόλου τὰ τῶν γειτόνων των. Ἡ ἱκανότης μου, ὁμολογῶ, δὲν εἶναι ἐπιδεικτική, ὡς ἡ τῶν συναδέλφων μου, ἀλλὰ, κατὰ τὴν ἐμὴν ταπεινὴν γνώμην, ἂν ὁ ἄνθρωπος ἐπισταμένως παρατηρήσῃ, θέλει ἀναμφιλέκτως ἀναγνωρίσει ὅτι εἶναι καθυποχρεωμένος εἰς ἐμέ. Καὶ πῶς εἶναι δυνατόν νὰ μὴ ὁμολογῇ εἰς ἐμέ χάριτας, ἥτις, ὅταν ἡ Κυρία Ὁρασίς ἐάσῃ αὐτὸν χαίρειν, προστρέχω εἰς βοήθειαν καὶ προλαμβάνω τὴν ἀπώλειάν του ; Οἱ τυρλοὶ δὲν μανθάνουσιν ἄρᾳ γε ν' ἀναγινώσκωσι, νὰ γράφωσι καὶ νὰ ἐργάζωνται διὰ τῆς συνδρομῆς μου ; Πολλοὶ ἐνόμισαν, καὶ πολὺ ὀρθῶς, ὅτι ἅπασαι ἡμεῖς ἀποτελοῦμεν δένδρον, οὗτινος κορμὸς εἰμὶ ἐγὼ καὶ κλάδοι αἱ λοιπαὶ αἰσθήσεις, διότι τὰ μόρια τοῦ ῥόδου, πῶς ἤθελον εἰσερχεσθαι εἰς τὴν ῥίζαν καὶ τὸ ῥοδάκινον ἐφάπτεσθαι τῆς γλῶσσης, ἄνευ τῆς μεσολαβήσεώς μου ; Εἰς τί δὲ ἤθελε χρησιμεύσει ἡ Ἀκοή, ἂν οἱ κυματισμοὶ τοῦ ἀέρος δὲν ἐπληττον τὸ τυμπανόφραγμα τοῦ ὠτός ; »

Ἡ Κυρία Ἀφῆ, συνειδυῖα ὅτι ἀρκούντως συνηγόρησεν ὑπὲρ τῶν δικαιωμάτων της, μετὰ μεγίστης ἀγερωχίας κατέλαβε τὴν ἑδραν της.

« Ἦκουσα, εἶπε τότε ἡ Ἀκοή, μετὰ πλείστας ὅσας εὐχαριστήσεως, συνάμα δὲ καὶ προσοχῆς, πανθ' ὅσα παρ' ἐκάστης τῶν προλαλητασῶν ἐλέχθησαν, καὶ, κατὰ τὴν ἰδέαν

μου, ἡ τελευταῖον καταβάτα τοῦ βήματος ἐντιμωτάτη φίλη μου, ἔχει τὰ ἰσχυρότερα ἐπιχειρήματα, ἀλλὰ μὲ μίαν μόνην, πλὴν σπουδαίαν ἐξίρρασιν, ὡς πρὸς τὰ ἀφορῶντα εἰς ἐμέ. Οὐδαμῶς δὲ θέλω ἐπιτρέψει τῇ ἀδελφῇ Ἀφῇ νὰ κατασκάψῃ τὸν λάκκον δολίων ἡμῶν. Ἀς ἀρκεσθῇ περιοριζομένη ἐν τῇ σφαίρᾳ τῆς χρησιμότητός της, καὶ ἂς μὴ καταδολιεύηται τὴν ἐπιβάλλουσαν ἡμῖν μερίδα τῆς τιμῆς. Ὁ στερούμενος τῆς συμπράξεώς μου ἀπόλλυσι καὶ τὴν δύναμιν τοῦ λαλεῖν, τὸ διακριτικὸν τοῦτο προτέρημα τὸ διακρίνον τὸν ἄνθρωπον τῆς λοιπῆς ἀλόγου πλάσεως. Ἀλλὰ καὶ ἐν νυκτὶ ὥρα, τίς γρηγοροῦσα προειδοποιεῖ αὐτὸν περὶ τοῦ κινδύνου, ὃν διατρέχει ; Τίς μεταδίδει εἰς τὴν καρδίαν του τὸν εὐχάριστον ἦχον τῆς ὑποδοχῆς παλινστοῦντος φίλου, τὰς προσφιλεῖς τῆς συζύγου προσαγορεύσεις καὶ θωπείας κατὰ τὴν εἰς τὸν οἶκον εἴσοδον καὶ τὰς θελκτικὰς τῶν τρυφερῶν τέκνων του ἐκφράσεις ; Ἡ τίς εὐκολύνει αὐτὸν νὰ ἐντυφᾷ εἰς τοὺς μελιρρῦτους λόγους εὐγλωττοῦ ῥήτορος, καὶ εἰς τοὺς λιγυρθόγγους μουσικοὺς ἤχους ; Καὶ τῇ ἀληθείᾳ, τί ἤθελεν ὠφελεῖ ἡ εὐγλωττία ἢ ἡ μουσική, ἄνευ τῆς συνδρομῆς μου ; »

Ἀφοῦ ἅπασαι ἐξέφρασαν οὕτω τὰς ιδέας των, μετὰ μακρὸν καὶ φοβερὸν ἀγῶνα, συνεφώνησαν, μηδεμιᾶς ἀντιλεγούτης, νὰ λυθῇ τὸ ζήτημα χωρὶς περαιτέρω συζητήσεως.

« Φίλοι, εἶπε τότε, ὁ ἄνθρωπος, εὐχαρίστως θὰ ἀπηλλαττόμην τοῦ καθήκοντος τούτου, δι' ὃ προσεκλήθην, διότι αἱ διαίτηται σπανίως ἱκανοποιοῦσι τοὺς διαδίκους. Ὅφειλω νὰ ὁμολογήσω χάριτας πρὸς ὑμᾶς ἅπασας, μηδεμιᾶς δὲ ἤθελον ἐπιθυμήσει τὴν στέρησιν. Μεθ' ὧριμον ὄθεν διάσκεψιν, καὶ ἀφοῦ μετ' ἐπιστάσεως ἐστάθμισα τοὺς ἰσχυρισμοὺς ἐκάστης ὑμῶν, ἀποφαίνομαι ὅτι πᾶσαι ὑμεῖς ἐν ἱσῇ ἐστὲ μοίρα, οὐδεμία δὲ δύναται νὰ κομπάζῃ διὰ τὴν ἐπὶ τῆς ἄλλης ὑπεροχὴν αὐτῆς. Διαλύεται ἡ συνεδρίασις ».

Ἀθῆναι τῇ 12 96ρίου 1869.

I. Σ. ΚΡΑΣΣΑΣ.